

REZULTATI DELAVNIC NA TEMO UKREPA SODELOVANJE – ČLEN 35

Delavnice

- Okolje in podnebne spremembe
- Kratke dobavne verige, lokalni trgi in promocijske dejavnosti
- Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti

Ljubljana, februar 2014

Kazalo

1	UVOD	2
2	UKREP SODELOVANJE	2
3	DELAVNICA »OKOLJE IN PODNEBNE SPREMEMBE«	4
3.1	Težave, potrebe ali potenciali	4
3.2	Predlagane projektne vsebine.....	7
4	DELAVNICA »KRATKE DOBAVNE VERIGE, LOKALNI TRGI IN PROMOCIJSKE DEJAVNOSTI«	9
4.1	Odprta vprašanja	9
4.2	Težave, potrebe ali potenciali	10
4.3	Predlagane projektne vsebine.....	12
5	DELAVNICA »DIVERZIFIKACIJA KMETIJSKIH DEJAVNOSTI«	13
5.1	Odprta vprašanja	13
5.2	Težave, potrebe ali potenciali	14
5.3	Predlagane ključne težave, potrebe ali potenciale in projektne vsebine	14

1 Uvod

V mesecu februarju 2014 so bile na Ministrstvu za kmetijstvo in okolje izvedene tri delavnice na temo ukrepa »Sodelovanje«, ki se bo izvajal v okviru Programa razvoja podeželja 2014-2020. Na delavnicah so bila obravnavana in opredeljena vsebinska prednostna področja projektov sodelovanja v okviru tematskih sklopov:

- Okolje in podnebne spremembe,
- Kratke dobavne verige, lokalni trgi in promocijske dejavnosti,
- Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti.

Na delavnicah so bile predstavljene novosti s področja ukrepa ter dogovorjene nekatere tehnične in izvedbene podrobnosti. Med diskusijo na delavnicah so bile odprte različne teme in vprašanja, na katere se je skušalo najti ustrezne odgovore in rešitve. Nekatera vprašanja so bila zastavljena namensko, s strani predstavnikov Organa upravljanja, z namenom pridobiti predloge in stališča s strani deležnikov ter preko tega priti do usklajenih pogojev ter meril, ki bodo kasneje predstavljali del izvedbenih pravil ukrepa.

Ukrep »Sodelovanje« v tej obliki predstavlja nov ukrep politike razvoja podeželja, tako na EU, kot tudi na nacionalnem nivoju. Iz tega razloga so bile delavnice namenjene sami predstavitvi in promociji ukrepa, z namenom informiranja deležnikov in spodbujanja njihove kreativnosti, kot tudi pregledu interesa po izvajanju projektov sodelovanja in opredelitvi vsebinskih problematik, na katere bi se tovrstni projekti nanašali.

2 Ukrep Sodelovanje

Ukrep Sodelovanje je nov ukrep in se bo v Sloveniji začel izvajati v okviru PRP 2014-2020, predvidoma koncem leta 2014 oz. v začetku leta 2015. V okviru ukrepa, ki bo potekal preko sodelovanja različnih akterjev in v obliki izvajanja razvojnih projektov, bodo kot partnerji lahko sodelovale fizične in pravne osebe.

Ukrep podpira raznovrstne oblike sodelovanja, s katerimi bo akterjem na podeželskih območjih omogočeno lažje premagovanje ekonomskih, okoljskih in drugih omejitev, s katerimi se ti soočajo zaradi razdrobljenosti in nepovezanosti. Poudarek ukrepa je predvsem na povezovanju generatorjev in uporabnikov znanja, ter prenosu le tega v prakso, ob čemer bodo najpomembnejšo vlogo nosile inovacije in ostale novosti.

Sodelovanje, ki bo podprto v okviru tega ukrepa, zajema:

- pilotne projekte,
- razvoj novih proizvodov, praks, postopkov in tehnologij na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva,
- horizontalno in vertikalno sodelovanje med udeleženci v dobavni verigi za razvoj kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov,

- promocijske dejavnosti na lokalni ravni, ki so povezane z razvojem kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov,
- skupno ukrepanje za blažitev podnebnih sprememb ali prilagajanje nanje,
- skupinske pristope k okoljskim projektom in sedanjim okoljskim praksam (zlasti v povezavi z naravovarstvenimi vsebinami na območjih Natura 2000), vključno z učinkovitim upravljanjem voda, rabo obnovljive energije in ohranjanjem kmetijske krajine,
- diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti v dejavnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom, socialnim vključevanjem, kmetijstvom, ki ga podpira skupnost, ter izobraževanjem o okolju in hrani.

Sodelovanje na omenjenih področjih se lahko zagotovi v različnih oblikah, ki vključujejo vsaj dva subjekta, in zlasti:

- (a) pristope sodelovanja med različnimi akterji v kmetijskem sektorju, živilski verigi in gozdarskem sektorju v Uniji ter drugimi akterji, ki prispevajo k doseganju ciljev in prednostnih nalog politike razvoja podeželja, vključno s skupinami proizvajalcev, zadrugami in medpanožnimi organizacijami;
- (b) vzpostavljanje grozdov in mrež, ki so posebno pomembni za izmenjavo strokovnega znanja in izkušenj ter razvoj novega in specializiranega strokovnega znanja in izkušenj, storitev in proizvodov;
- (c) ustanovitev in delovanje operativnih skupin EIP na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti.

Za namene izvajanja ukrepa je v obdobju 2014-2020 predvidenih približno 20 milijonov EUR.

3 Delavnica »Okolje in podnebne spremembe«

Prva izmed delavnic, na temo »Okolje in podnebne spremembe« je potekala 20.2.2014, v sklopu katere je sodelovalo 53 udeležencev, v osmih delovnih skupinah.

3.1 Težave, potrebe ali potenciali

Med potekom delavnice je vsaka delovna skupina določila **5 ključnih težav, potreb ali potencialov** za vsako od predlaganih fokusnih tematskih področij:

- Voda, zrak in tla – trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri
- Biotska raznovrstnost in genetski viri
- Podnebne spremembe

a) Fokusno tematsko področje: Voda, zrak in tla – trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri

Težave

- Onesnaženost tal
- Slaba kakovost vode
- Povečane koncentracije pesticidov in njihovih ostankov v tleh in vodah
- Smrad
- Neracionalna poraba vode
- Neustrezne kmetijske prakse
- Različni interesi
- Razdrobljenost kmetijske posesti
- Neuravnoteženost med pridelavo hrane in energentov

Potrebe

- Skupna infrastruktura
- Zagotavljanje pitne vode
- Trajnostno upravljanje gozdov
- Baze podatkov
- Ustrezno prostorsko načrtovanje
- Osveščanje, usposabljanje
- Ohranjanje rodovitnosti tal

Potenciali

- Neizkoriščenost vodnih zajetij
- Krogotok odpadkov

b) Fokusno tematsko področje: Biotska raznovrstnost in genetski viri

Težave

- Upadanje NATURA 2000 kvalitativnih vrst
- Izginjanje krajinske pestrosti
- Neustrezne kmetijske prakse znotraj varstvenih območij
- Invazivne vrste
- Gensko spremenjene vrste

Potrebe

- Nove tehnologije v kmetijstvu in gozdarstvu
- Načrti upravljanja kmetij
- Uporaba prilagojenih praks v kmetijstvu
- Genske banke
- Osveščanje
- Novi ukrepi v gozdarstvu

Potenciali

- Ekološko kmetovanje
- Stare sorte
- Trženje biotske raznovrstnosti v kmetijskih izdelkih

c) Fokusno tematsko področje: Podnebne spremembe

Težave

- Povečana ranljivost
- Nevarnost plazov in erozije
- Izredni vremenski pojavi

Potrebe

- Uporaba obnovljivih virov energije
- Rajonizacija kmetijske pridelave
- Prilagojene tehnologije in novi načini kmetovanja
- Karta ranljivosti
- Zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov iz kmetijstva

Potenciali

- Krajše transportne poti
- Reciklaža snovi in materialov
- Odziv skozi genske tehnologije
- Uvajanje in uporaba tolerantnih sort

Iz nabora predlogov je bilo opredeljenih 5 ključnih težav, potreb ali potencialov za vsako fokusno tematsko področje:

Voda, zrak in tla – trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri:

1. Slaba kakovost (onesnaženost) tal in vode
2. Neustrezno gospodarjenje z vodo in tlemi (gozd in kmetijska zemljišča)
3. Usklajevanje različnih interesov in politik
4. Pomanjkanje in slaba kakovost spremljanja in vrednotenja stanja
5. Ustrezna uravnoteženost pridelave hrane in energentov

Biotska raznovrstnost in genetski viri

1. Upadanje biotske raznovrstnosti
2. Potreba po razvoju in uporabi ustreznih tehnologij v kmetijstvu in gozdarstvu za podporo ukrepom za ohranjanje NATURA 2000 vrst
3. Potreba po genskih bankah
4. Potreba po uporabi avtohtonih vrst v novih tehnologijah pridelave in reje
5. Tujerodne in invazivne vrste

Podnebne spremembe

1. Naraščajoča ranljivost kmetijstva - Potreba po prilagajanju tehnologij
2. Potreba po uvajanju starih in/ali novih tolerantnih sort/pasem
3. Emisije TGP iz kmetijstva
4. Potreba po določitvi območij, občutljivih na podnebne spremembe
5. Prenizka uporaba OVE

3.2 Predlagane projektne vsebine

Vsaka delovna skupina je, kot možne rešitve, predlagala **3 projektne vsebine** za vsako od 5 ključnih težav, potreb ali potencialov:

Okolje in podnebne spremembe	
Voda, zrak in tla – trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri	
Predlogi projektne vsebin	
1. Slaba kakovost (onesnaženost) tal in vode	Upravljanje z deževnico
	Ekorememdiacijski sistemi
	Ločevanje tehnološke in pitne vode
	Določitev tehnologij pridelave za posamezne kulture
	Priprava tehničnih navodil za pridelavo na določenih območjih
	Celovito upravljanje povodja iz vidika kmetijske pridelave
2. Neustrezno gospodarjenje z vodo in tlemi (gozd in kmetijska zemljišča)	Vzpostavljanje namakalnih sistemov
	Kolobarjenje rastlin
	Dvig kulture namakanja
3. Usklajevanje različnih interesov in politik	Pridelava ustreznih rastlinskih sort in kultur
	Umeščanje vodnih zadrževalnikov v prostor
4. Pomanjkanje in slaba kakovost spremljanja in vrednotenja stanja	Informacijski sistem za dostopnost do obstoječih podatkov
	Stalni monitoring vode in tal
	Uskladitev baz podatkov za naravne vire
5. Ustrezna uravnoteženost pridelave hrane in energentov	Lokalna samooskrba
	Uporaba lokalnih virov energije
	Ravnotežje med pridelavo hrane in energije na kmetiji

Biotska raznovrstnost in genetski viri	
Predlogi projektnih vsebin	
1. Upadanje biotske raznovrstnosti	Vzpostavitev pogojev za ponovno naselitev vrst Sožitje med kmetijstvom in zavarovanimi vrstami Ekosistemske storitve Biotska raznovrstnost v trajnih nasadih Kmetovanje na zavarovanih območjih Vpliv intenzivnosti rabe na biotsko raznovrstnost travnatega sveta
2. Potreba po razvoju in uporabi ustreznih tehnologij v kmetijstvu in gozdarstvu za podporo ukrepom za ohranjanje NATURA 2000 vrst	Specifična raba kmetijskih in gozdnih površin Načrti upravljanja za kmetije v zavarovanih območjih Izobraževanje za prepoznavanje inovativnih tehnologij Pilotne kmetije s prikazi ukrepov varstva narave Trženje biotske raznovrstnosti
3. Potreba po genskih bankah	Žlahtnjenje starih odpornih sort Ohranjanje genskih virov na kmetijah Genske banke za različne rastline Semenska knjižnica
4. Potreba po uporabi avtohtonih vrst v novih tehnologijah pridelave in reje	Uporaba avtohtonih vrst v povezavi s turizmom Učne kmetije Razvoj tehnologij pri pridelavi avtohtonih sort
5. Tujerodne in invazivne vrste	Prepoznavanje invazivnih vrst in njihovih lastnosti Omejevanje širjenja invazivnih vrst Preprečevanje vnosa novih tujerodnih vrst Zdravstvene posledice širjenja invazivnih vrst
Podnebne spremembe	
Predlogi projektnih vsebin	
1. Naraščajoča ranljivost kmetijstva - Potreba po prilagajanju tehnologij	Vpliv direktne setve na boj proti suši Inovativni sistemi namakanja Nove oblike sistemov vodnih zadrževalnikov Uporaba ekoremediacij
2. Potreba po uvajanju starih in/ali novih tolerantnih sort/pasem	Zbiranje starih avtohtonih lokalnih vrst in sort Vključevanje tolerantnih sort v kolobar Testiranje tolerantnih sort na sušo
3. Emisije TGP iz kmetijstva	Okoljski odtis posameznih proizvodov Ukrepi za zmanjševanje emisij TGP iz kmetijstva Nizek ogljični odtis pri pridelavi/predelavi
4. Potreba po določitvi območij, občutljivih na podnebne spremembe	Kartiranje območij za specifične vplive podnebnih sprememb Izdelava karte ranljivosti
5. Prenizka uporaba OVE	Inovativna uporaba OVE Uporaba lesnih ostankov

4 Delavnica »Kratke dobavne verige, lokalni trgi in promocijske dejavnosti«

Druga izmed delavnic, na temo »Kratke dobavne verige, lokalni trgi in promocijske dejavnosti« je potekala 25.2.2014, v sklopu katere je sodelovalo 55 udeležencev, v osmih delovnih skupinah.

4.1 Odprta vprašanja

Na delavnicah so bila predstavljena odprta vprašanja v zvezi s pogoji in pravili, ki jih mora za namene izvajanja projektov Sodelovanja s področja kratkih dobavnih verig, lokalnih trgov in promocijskih dejavnosti določiti država v svojem programu.

Podana so bila naslednja odprta vprašanja:

1. Ali potrebujemo **dodatne opredelitve** za definicijo upravičene **oblike kratke dobavne verige** ? Če da, kakšne?
2. Ali podpreti le lokalne trge **na osnovi kratkih dobavnih verig** ?
3. Ali določiti **dodatne parametre definicije lokalnega trga** ? Kateri naj bodo ti parametri in kakšne naj bodo njihove vrednosti?
 - A. aktivnosti predelave in trženja se morajo odvijati v radiju [X] km od kmetije, kjer je nastal proizvod
 - B. program RP določa alternativno definicijo lokalnega trga, ki ne temelji na administrativnih mejah.

Ad. 1

Na vprašanje »Ali potrebujemo dodatne opredelitve za definicijo upravičene oblike kratke dobavne verige? Če da, kakšne?« so vse delovne skupine odgovorile, da dodatnih opredelitev in zahtev glede definicije kratkih dobavnih verig ne potrebujemo, ker je že sam predlog s strani Evropske komisije dovolj omejujoč.

Ad. 2

Na vprašanje »Ali podpreti le lokalne trge na osnovi kratkih dobavnih verig?« je večina delovnih skupin odgovorilo negativno, z obrazložitvijo, da s tem preveč omejujemo nabor lokalnih trgov, ki bi bili lahko podprti s strani ukrepa Sodelovanje.

Ad. 3

Iz odgovora na prejšnje vprašanje je jasno, da bo potrebno za potrebe določitve upravičene oblike lokalnega trga definirati dodatne parametre. Usmeritve Evropske komisije na tem področju predvidevajo, da je, v kolikor se lokalni trg ne navezuje zgolj na kratke dobavne verige, v obliki kot je zahtevana za ta ukrep (veriga z le enim posrednikom med proizvajalcem

in potrošnikom), potrebno opredeliti geografski obseg lokalnega trga, ki pa ne sme biti vezan na obstoječe administrativne meje. S strani delovnih skupin so bili podani predlogi opredelitve lokalnega trga v razdalji 350 km od mesta proizvodnje in 300 km od mesta proizvodnje.

Podani so bili tudi drugi alternativni predlogi definicije, ki pa glede na podane usmeritve EU po vsej verjetnosti ne bodo dovoljeni:

- lokalni trg je Slovenija,
- lokalni trg se nanaša le na slovenske proizvode,
- lokalni trg je območje na katerega lahko proizvod dostaviš in se vrneš na mesto proizvodnje v enem dnevu.

V okviru diskusije in iskanja odgovorov na odprta vprašanja so bila izpostavljena še nekatere druge nedorečene vsebine. Izkazala se je potreba po natančnejši definiciji končnega potrošnika in vmesnega člana (posrednika) v kratki dobavni verigi. Postavilo se je vprašanje kako se v tej strukturi obravnava internetno prodajo. Odprlo se je tudi vprašanje statusa zadrug in skupin proizvajalcev, kot členov v kratkih dobavnih verigah. Predlagano je bilo tudi, da se kljub širitvi definicije lokalnega trga število vmesnih členov v dobavni verigi omeji na največ dva.

4.2 Težave, potrebe ali potenciali

Vsaka skupina je določila **3 ključne težave, potrebe ali potenciali** za vsako fokusno tematsko področje:

- Kratke dobavne verige
- Lokalni trgi
- Promocijske dejavnosti

a) Fokusno tematsko področje: Kratke dobavne verige

Težave

- Nepovezanost ponudnikov
- Nizek interes po povezovanju
- Majhni proizvajalci
- Neustrezna infrastrukturna podpora
- Težave prodajnih poti
- Zagotavljanje higienskih standardov
- Zagotavljanje zadostnih količin
- Sezonska pridelava

Potrebe

- Urejeni tržni prostori
- Urejena pravila prodaje na tržnicah
- Podpora ponudnikom

Potenciali

- Razvoj novih proizvodov
- Inovativni tržni pristopi

b) Fokusno tematsko področje: Lokalni trgi

Težave

- Pomanjkanje dobaviteljev kakovostnih proizvodov
- Nezaupanje kmetov
- Prodajne poti
- Razdrobljenost ponudbe
- Omejena dostopnost do trgov

Potrebe

- Usposabljanje, svetovanje in pomoč pri trženju lokalnih proizvodov
- Mreža lokalnih produktov

Potenciali

- Trženjski splet / mreža
- Skupne blagovne znamke
- Razvoj novih proizvodov

c) Fokusno tematsko področje: Promocijske dejavnosti

Težave

- Pomanjkanje promocijskih dejavnosti
- Neprepoznavnost
- Pomanjkanje IKT podpore

- Odsotnost generične promocije

Potrebe

- Animacija proizvajalcev
- Osveščanje potrošnikov
- Promocija na različnih nivojih

Potenciali

- Manjši promocijski projekti
- Inovativni pristopi

4.3 Predlagane projektne vsebine

Vsaka skupina je predlagala do **3 projektne vsebine** za vsako od 3 predlaganih ključnih težav, potreb ali potencialov.

Fokusno tematsko področje	Predlogi projektne vsebin
1. Kratke dobavne verige	Usposabljanje na področju področne zakonodaje in trženja
	Inovativni tržni pristopi
	Učne in mentorske kmetije
	Mreža demonstracijskih kmetij z dobrimi praksami
	Koncentrirana ponudba javnim ustanovam
	Nove sheme kakovosti
	Analiza trga in razvoj novih produktov
	Povezovanje lokalnih pridelovalcev
2. Lokalni trgi	Razvoj blagovnih znamk
	Razvoj lokalnih tržnic
	Ponudba lokalnih proizvodov v večjih mestih
	Ureditev prodajnih mest in prostorov
	Lokalne kooperative
	Vključevanje lokalnih proizvodov v javne ustanove
	Novi pristopi trženja
	Razvoj inovativnih tržnih poti
3. Promocijske dejavnosti	Skupni promocijski pristopi
	Razvoj lokalnih promocijskih prireditev
	Prepoznavanje lokalnih proizvodov
	Osveščanje in informiranje potrošnikov
	Širši pristopi k iskanju medijske podpore
	Razvoj IKT rešitev

5 Delavnica »Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti«

Tretja izmed delavnic, na temo »Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti« je potekala 26.2.2014, v sklopu katere je sodelovalo 35 udeležencev, v sedmih delovnih skupinah.

5.1 Odprta vprašanja

Na delavnicah so bila predstavljena odprta vprašanja v zvezi s ustreznostjo in širino predlaganih fokusnih tematskih področij, ustreznosti obstoječega sistema dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in možnih nekmetijskih partnerjev v projektih sodelovanja.

Podana so bila naslednja odprta vprašanja:

1. **Ali fokusna tematska področja** (zdravstveno varstvo, socialno vključevanje, kmetijstvo, ki ga podpira skupnost in izobraževanje o okolju in hrani) **pokrivajo vsa pomembna področja diverzifikacije**, ki kažejo potrebo po intervenciji? Katera so potencialna **dodatna tematska področja**?
2. Ali nam **pravila in sistem dopolnilnih dejavnosti** na kmetijah v Sloveniji omogočajo **učinkovito soudeležbo kmetij v projektih sodelovanja**? Ali so potrebne **spremembe / prilagoditve zakonodaje**?
3. Kdo so potencialni „**nekmetijski partnerji**“ pri projektih sodelovanja?

Ad. 1

Na vprašanje »Ali fokusna tematska področja pokrivajo vsa pomembna področja diverzifikacije, ki kažejo potrebo po intervenciji? Katera so potencialna dodatna tematska področja?« so vse delovne skupine odgovorile z ne. Predlagana tematska področja so po mnenju udeležencev delavnice zastavljena preozko. Iz tega vidika je bil predlagan dodaten nabor možnih tematskih vsebin za izvajanje projektov sodelovanja:

- Turizem na podeželju
- Kulturna in naravna dediščina
- Športne aktivnosti
- Ekosocialne dejavnosti
- Kulinarika
- Zeleno podjetništvo
- Terapevtika
- Etnologija
- Tematske kmetije

Ad. 2

Na vprašanje »Ali nam pravila in sistem dopolnilnih dejavnosti na kmetijah v Sloveniji omogočajo učinkovito soudeležbo kmetij v projektih sodelovanja? Ali so potrebne spremembe / prilagoditve zakonodaje?« je večina delovnih skupin odgovorilo pozitivno, s tem da bi bile določene spremembe iz vidika same ureditve področja dopolnilnih dejavnosti vseeno dobrodošle, predvsem z vidika širitve nabora dejavnosti, definicije nosilca, blaženja zahtev, itd.

Ad. 3

Na vprašanje »Kdo so potencialni „nekmetijski partnerji“ pri projektih sodelovanja?« je bilo podano veliko število različnih potencialnih akterjev, ki niso povezani s kmetijsko dejavnostjo. Večina predlaganih nekmetijskih partnerjev je vsebinsko povezanih s predlaganimi dodatnimi tematskimi vsebinami iz prvega vprašanja:

- Nevladne organizacije
- Vzgojno izobraževalne ustanove
- Občine
- Turistični ponudniki
- Podjetja
- Razvojne agencije

5.2 Težave, potrebe ali potenciali

Vsaka skupina je določila **5 ključne težave, potrebe ali potencialne** na področju diverzifikacije kmetijskih dejavnosti in do **3 projektne vsebine** za vsako od predlaganih ključnih težav, potreb ali potencialov.

5.3 Predlagane ključne težave, potrebe ali potencialne in projektne vsebine

Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti	
Ključne težave, potrebe ali potenciali	Predlogi projektne vsebin
<u>Težave:</u> - Nizka motiviranost kmetov - Omejitve zakonodaje - Nizka prepoznavnost proizvodov - Šibka socialna infrastruktura	Preusmeritev dejavnosti na kmetijah
	Poslovanje kmetij na varstvenih območjih
	Varstvo skupin s posebnimi potrebami
	Povezovanje podeželja z mestnimi središči
	Lokalne blagovne znamke
	Projekti skupne infrastrukture
	Podeželski inkubatorji
<u>Potrebe:</u>	Animacija s cilji povezovanja in razvoja novih idej

<ul style="list-style-type: none"> - Prenos znanja v prakso - Razvoj podpornega okolja - Sodelovanje - Dvig prihodka kmetij - Dvig lokalne proizvodnje in porabe <p><u>Potenciali:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvoj alternativnih dejavnosti na kmetijah - Nove vsebine na podeželju - Razvoj socialnih storitev - Novi proizvodi 	Mreženje in vključevanje lokalnih ponudnikov
	Skupni nastop na trgu
	Permanentno svetovanje
	Uporaba starih znanj in materialov
	Mentorske kmetije
	Razvoj centra za socialno vključevanje
	Razvoj lokalne porabe
	Socialne in zdravstvene storitve na kmetijah
	Mreža kmetij z dopolnilnimi dejavnostmi
	Vzpostavitev ponudbe storitev in pomoči na kmetijah
	Usposabljanje in prenos znanja na področju varovanja okolja
	Usposabljanje in prenos znanja na področju prehrane
	Sodelovanje z upravljavci specifičnih območij
	Razvoj komunalnih storitev na podeželju

